

MŰHELY

A HAZAFIAS NÉPFRONT HELYI SZERVEZETEINEK BEKAPCSOLÁSA A FÖLD- RAJZI NEVEK HIVATALOS MEGÁLLAPÍTÁSÁBA

Ahhoz, hogy a hazánk területéről készülő térképek a lehetőségekhez képest a legmegfelelőbbben tükrözzék az ábrázolt földfelszín valóságos viszonyait, nem csupán műszaki, mérnöki feladatokat kell elvégezni, hanem olyan eljárások és módszerek alkalmazására is szükség van, melyek segítségével a térképekre egy meghatározott közösségben ismert, használt, és egyúttal /lehetőleg/ hivatalos elnevezések kerüljenek.

Ez a feladat látszólag egyszerű, valójában mégis sokkal nehezebb megnyugtató eredményre jutni, mint a térkép többi elemei vonatkozásában. A lakosság földrajzinév-ismerete ugyanis még a kisebb közösségekben is ingadozik, sőt, korosztályoktól függően egy családban is eltérhet. Bonyolítja a helyzetet az is, hogy a névvel jelölt egyes földfelszíni részletek kiterjedése pontosan nem állapítható meg, helyenként a korábbi jogi és a mai tényleges állapot eltérései, összevonások és szétválasztások zavarják a névhasználatot. Nem hagyhatók figyelmen kívül olyan körülmények sem, melyek a helyi használattól függetlenek: a földrajzi nevek ismert teljes mennyiségéből való szükségszerű válogatás szempontjai /pl. a történeti hagyományokat őrző nevek elsőbbsége/ a nem magyar

nevek kérdése, a nyelvjárási alakváltozatok kezelésének /egységesen szinte megoldhatatlan/ módozatai, az erdőterületekhez, a turistasághoz kapcsolódó sajátos körülmények figyelembevétele stb.

Nehezíti a helyzetet a nevekkel szemben helyenként tapasztalható ellenállás. Az alábbiakban még részletezett körülmények folytán egyesek nem ismernek el más hivatalos neveket, mint államigazgatási és utcaneveket.

A földrajzi nevek térképi alkalmazását a közösségi névhasználat figyelembevétele, a stabilitás, a lehetőségek határain belüli egyöntetűség, a köznyelvi követelmények érvényesítése érdekében hivatalos névadással szokták összekapcsolni. Hazánkban elsősorban a kataszteri térképek /mai szakkifejezéssel: földmérési alaptérképek/ múlt század végi és későbbi munkálatai során végeztek ilyen hivatalos névadást /dűlőnevek megállapítása/. Ez a szokás azonban a tagosítások előrehaladásával fokozatosan megváltozott, a jogi állapotot tükröző nevek és a tényleges térképi ábrázolás egyre távolabb kerültek egymástól. Csupán a mezőgazdasági művelésen kívül eső, elsősorban domborzati részletek, patakok nevei szenvedtek kevesebbet.

A mai körülmények között a térképre kerülő neveket illetően minimális vagy semmilyen központi utasítás alapján a térképezést végző alapkézettsége, lelkiismerete és egyéni adottságai szerint rendkívül vegyes, szakszerűnek egyáltalán nem nevezhető eljárások vannak használatban. Ezért került sor 1976--1980 között egy olyan országos munkálatra, melynek során egységes szempontok alapján, de e r ő s m e n n y i - s é g i k o r l á t o z á s s a l megyei földrajzinév-tárakat állítottunk össze. A földrajzinév-tári kötetek lényegében egy a korábbi térképek és egyéb források alapján végzett hivatalos névadás eredményét tükrözik. Az eredetileg csak térképi használatra szánt névjegyzékből széles körű kereskedelmi forgalomba került kiadványsorozat lett, elsősorban azért, hogy a használati korlátozás folytán hozzá nem férhető név-

anyagot minél többen megismerjék. A megyei kötetek viszonylag nagy visszhangot váltottak ki, és nem véletlen, hogy a kötetekkel kapcsolatos bírálatok egy része a Hazafias Népfront valamelyik összejövételén vagy folyóiratában látott napvilágot.

Annak ellenére, hogy a megyei kötetekben feldolgozott, valamivel több mint 60 000 név közzétételének számos jótékony hatása is volt /többek között a hatásukra sok helyen bekövetkezett feleszmélés/, mi magunk sem tartjuk végleges és változtathatatlan megoldásnak. A MÉM Országos Földügyi és Térképészeti Hivatal mint a térképészeti ágazatért felelős hatóság olyan hivatalos névadási eljárások alkalmazására törekszik, melyek az eddigieknél megfelelőbben, mennyiségben és minőségben egyaránt kielégítő földrajzi nevek megállapítására vezetnek. Ezért fordulunk a Hazafias Népfront Országos Honismereti Munkabizottsága Anyanyelvi-Néprajzi Munkabizottságához, és a következő kérdésekben kérjük állásfoglalásukat:

1. A térképészeti célokra a helyi tanácsok keretében végzett névadási eljárásokba a jövőben be kívánjuk vonni a HNF helyi szervezeteit.

2. A hivatalos névadást a folyamatban levő térképezési munkálatokat felölelő mintegy 100--120 helységben a térképezés évét megelőző egy vagy két évben kellene elvégezni.

3. A térképezést végző intézmény kérésére az adott terület valamennyi helységében a HNF helyi szervezete adatközlő csoportot hoz létre, mely az utcaneveket kivéve /de a helyi tanács kérésére esetleg még utcanevekben is/ a település teljes bel- és külterületére a helyi tanács vb. számára elnevezési javaslatot tesz.

4. A térképezést végző intézmény /vagy az illetékes földhivatal/ olyan térképanyagot bocsát az adatközlő csoport rendelkezésére, amely a község vagy város területét elegendő részletességgel a tényleges állapotnak megfelelően tartalmazza.

5. A térképezést végző intézmény /vagy az illetékes földhivatal/ képviselője segíti az adatközlő csoportot a javaslatok térképi feltüntetésében.

6. Az adatközlő csoport gondoskodik valamennyi helyi érdekek érvényesítéséről, szempontokat ad szükséges válogatásokhoz, biztosítja a jelentős hagyományt őrző nevek elsőbbségét, egyúttal figyelembe veszi azokat a nyelvi-nyelvhelyességi követelményeket is, melyek a helyi használattal szemben érvényesíthetők.

7. Az adatközlő csoport tevékenységét anyagi ellenszolgáltatás nélkül végzi.

FÖLDI ERVIN

A „BEVEZETÉS A SZEMÉLYNEVEK VIZSGÁLATÁBA” CÍMŰ SPECIÁLIS KOLLÉGIUM PROGRAMJA ÉS TAPASZTALATAI AZ ELTE BÖLCÉSZETTUDOMÁNYI KARÁN²⁸

Az 1975--76. tanévtől rendszeresen meghirdetett speciális kollégium programjával és tapasztalataival azért állok elő, hogy egyrészt fölvezöljem az ott folyó munkát, másrészt meg hogy a névtudomány itt megjelent avatott művelőitől a további oktató munkánkhoz újabb szempontokat kapjak. Őszintén sajnálom, hogy egyéb elfoglaltságuk miatt azon fiatal, pályakezdő kutatók és tanárok közül -- akik mint egyetemi hallgatók rendszeresen részt vettek ezeken a foglalkozásokon: Juhász Dezső, R. Nagy Éva, Kóródi Zsófia stb. -- csak Vitányi Borbála tudott megjelenni, mert már bizonyos idő eltelte után föltehetően másképp látják és értékelik az ott hallottakat, mint annak idején.

1. Akár a személynevekkel, akár a földrajzi nevekkal foglalkoztunk, első dolgunk az volt, hogy BÁRCZI GÉZA mindmáig nélkülözhetetlen egyetemi tankönyvére "A magyar szókincs eredeté"-re /Bp., 1958.²/ alapozva bizonyos általános nyelvészeti, közelebbről általános névtani kérdéseket fölvevünk, első sorban persze azt, hogy mi a tulajdonnév. Előrebocsátom, hogy

---

²⁸ Elhangzott 1981-ben a nyíregyházi névtani tanácskozáson.

erre a nemzetközi viszonylatban is sokak által vizsgált súlyos kérdésre túl sok időt mi nem fordíthattunk -- mert hisz ennek tüzetes megvilágítása akár egy egyetemi félévet is kitenne --, csupán azért tárgyaltuk, hogy hallgatónk a különböző vélemények ismertetéséből lássák: egyrészt nincs még egy olyan alszófaja a grammatikának, amelynek a mibenlétéről ennyi és ennyiféle vélemény fogalmazódott volna meg, másrészt mindjárt a kezdet kezdetén rádöbbsentsem őket arra, amit SOLTÉSZ KATALIN egyetlen kérdőmonddal fejez ki: "Hol van még egy olyan szófaji alkategória, amelynek vizsgálata önálló tudományággá fejlődött?" /J. SOLTÉSZ, A tulajdonnév funkciója és jelentése. Bp., 1979. 123/, és amely tudományág művelői -- ezt már én teszem hozzá -- háromévenként nemzetközi kongresszusra gyűlnek össze, továbbá amely szófaji alkategóriának külön nemzetközi bizottsága van /International Committee of Onomastic Sciences/, amely külön nemzetközi névtani folyóiratot tart fenn /Onoma/, az egyes nemzetek névtani témájú folyóiratairól és értesítőiről /Revue Internationale d' Onomastique, Beiträge zur Namenforschung, Names, Onomastica [Wroclaw és Moszkva] Namenkundliche Informationen, Névtani Értesítő stb./ nem is szólva.

A tulajdonnév mibenlétének meghatározásait az utóbbi évtizedekben többen is összefoglalták /l. többek között GARDINER, A., The Theory of Proper Names [Oxford, 1954.], MARTINKÓ ANDRÁS: PaisEml. 189, KURYŁOWICZ: Onomastica II, 1--14, BALÁZS, J.: PICOS. VII, 1/153--9, magyarul kibővítve és továbbfejlesztve ÁNyT. I, 41--52, SØRENSEN H. I., The Meaning of Proper Names [Copenhagen, 1963.], ZABECH, F., What is in a Name? [The Hague, 1968.], MAŃCZAK, W.: PICOS, X, 2/285--6, SEBESTYÉN ÁRPÁD: NytudÉrt. 70. sz. 302, J. SOLTÉSZ i. m. passim; vö. még KÁROLY SÁNDOR, Általános és magyar jelentéstan [Bp., 1970.] 111--4/, hogy csak az ismertebbeket említsem. Itt sem hallgathatom el, hogy a fenti szerzők közül a magyarok is nagyon figyelemre méltó lépéseket tettek a kérdés tisztázása irányába. A nyelvi nehézség miatt azonban a külföld ezekről nem vett tudomást, sőt még Balázs francia nyelvű kongresszusi előadásá-

ról, illetőleg tanulmányáról sem, mert pl. Witold Mańczak észre sem vette hécsi kongresszusi előadásában Balázs meglátásának újszerűségét, jóllehet ő maga -- ti. MAŃCZAK -- megelégedett azzal az iskolásnak nevezhető meghatározással, hogy "az összes definíció közül az a legjobb, amely a tulajdonnevek és az apelatívumok különbségét abban jelöli meg, hogy a tulajdonneveket nem fordítják le idegen nyelvekre. Íme egy definíció -- mondja Mańczak --, amely távol van a logikai spekulációtól, de ez legalább a nyelv ismeretére támaszkodik" /PICOS, X, 2/290/. -- E vélemény kritikáját is -- miként a többi jelentősebb megközelítését -- megtalálhatjuk SOLTÉSZ KATALIN idézett könyvében, amelyet nekem a szerző jóvoltából már 1975-től módomban volt felhasználni még kézirat formájában, amiért ezúton is fogadja ismételt köszönetemet.

2. A magyar személynévkutatás történetét -- miként a földrajz- névkutatását is -- BÁRCZI GÉZA tekintette át említett művében /A magyar szókincs eredete 142--5/. Hallgatónk ehhez, valamint KÁLMÁN BÉLA, A nevek világa c. /Bp., 1967./ összefoglalásához a tanszék könyvtárában hozzáférhetnek, az azóta /1958/ megjelent nagyobb szabású művek és tanulmányok eredményeit azonban az órákon vesszük számba.

Mivel a névkutatásnak a név "mint hangsor, mint nyelvtörténeti képződmény, mint etimológiai megfejtésre váró szó, mint szociolingvisztikai jelenség stb. a tárgya /SOLTÉSZ i. m. 32/, szükségszerű követelményként jelentkezik a neveknek mint történeti-társadalmi képződményeknek a megközelítése, illetőleg bemutatása. Ezt maguk a hallgatók önálló munkaként is elvégezhetik BENKŐ LORÁNDnak "A régi magyar személynévadás" című /Bp., 1949./ ma már klasszikusnak számító műve alapján. /Maga BÁRCZI is a többször említett, "A magyar szókincs eredetéről"-ben, valamint a VIII. Nemzetközi névtudományi kongresszuson tartott L'anthroponymie hongroise du Moyen Age c. előadásában = A középkori magyar személynévadás. PICOS. VII, 3/109--121 erre alapozta korszakolását./ -- Korai személynéveink tüzetesebb megismeréséhez, valamint azok vizsgálatához természetesen nélkülözhetetlen PAISnak a "Régi személynéveink jelen-

téstana" című /Bp., 1920--21; 1966./ európai mércével mérve is úttörő munkája. Melegen ajánljuk MELICH "Szláv jövevényszavaink" /I/1--2. Bp., 1903--1905./, valamint GOMBOCZ, "Árpádkori török személyneveink" című /Bp., 1915./ művét is. Ha Benkő társadalomtörténeti alapokra helyezett tanulmánya után ismerkednek meg e három alkotással, annak -- eddigi tapasztalataim szerint -- nemcsak az lesz az előnye, hogy megtudják az ótörök és szláv névadási módokat, amikkel Benkő nem foglalkozik, hanem az is, hogy "A régi magyar személynévadás" szemléletmódja révén többet mond számukra Pais, Melich és Gombocz műve is. Ugyanez vonatkoztatható XIV., XV. és XVI. századi névanyagot tárgyaló tanulmányokra is /1. FEHÉRTÓI KATALIN, A XIV. századi magyar megkülönböztető nevek. Bp., 1969.; MEZŐ ANDRÁS, Várdai-birtokok jobbágynevei a XV. század közepén. Kisvárd, 1980.; SZABÓ ISTVÁN, Bács, Bodrog és Csongrád megye dézslajstromai 1522-ből. Bp., 1954.; BÁLINT SÁNDOR, Az 1522. évi tizedlajstrom szegedi vezetéknevei. Bp., 1963.; KÁLMÁN BÉLA XVI. századi jobbágyneveinkhez. Debrecen, 1961. stb./.. Mindemmellett azonban a fenti értekezéseket vizsgálati módszerük miatt is érdemes korreferátumokként bemutatni, hisz akár régebbi, akár mai családnevekkel kíván valaki foglalkozni, a tipologizáláshoz nélkülözhetetlenek.

A családnevek keletkezési indítékainak akárcsak vázlatos, hézagos megközelítések is szembe találják magukat azzal a súlyos kérdéssel, hogy névanyagukban mi tekinthető magyar, illetőleg idegen névnek. BÁRCZI alábbi tömör meghatározását számos példával alátámasztva alaposan ki kell fejtenünk. "Idegen eredetű névnek csak azt tekinthetjük, amelyet mint személynévet vettünk át, amely tehát az átadó nyelvben is személynévi szerepet tölt be. Ellenben meghonosodott jövevényszóból a magyarban keletkezett tulajdonnév nem tekinthető idegen névnek" /Szók.² 129/. Akit tehát Kanizsai-nak, Kapornaki-nak, netán Mekszikói-nak /Mekszikópusztá-ról/ hívnak, annak magyar neve van, és nem szláv, azték, noha a Kanizsa, a Kapornak szláv, illetőleg a Mekszikó azték eredetű helynév, de mint személynév mindegyik a magyarban keletkezett. Ugyanígy természetesen

szerb neve van annak, aki a Balatinác /a Balaton hn.-ből/, a Sarosác /a Sáros hn.-ből/, a Budánovics /a Buda hn.-ből/ nevet viseli, mert mint személynévek szerb nyelvi képződmények.

E kérdés tüzetes tárgyalásakor fölmerül a helynevek nyelvi hovatarozásának az eldöntése is. Hallgatóink nem egykönnyen értik meg, hogy amikor egy személynévből összetétel, képzés útján -- különösen pedig amikor egy idegen eredetű pusztá személynévből -- helynév lesz, abban a pillanatban jelentésváltozás /denotátumváltozás/ áll be: a név személy helyett helyet jelöl, következésképpen a személynév átkerül egy másik tulajdonnévi alkategóriába. Hogy fejtegetésünk világos legyen, itt is föltétlenül szükséges a kellő számú példaanyaggal történő megvilágítás. Itt most csak a Csáktornya -- Čakovec névpárral hozakodom elő.

Volt egy Csák személy-, illetőleg nemzetségnév, amely mint személynév vagy szláv, vagy magyar eredetű, ezt pontosan nem tudjuk, de inkább afelé hajlanak kutatóink, hogy szláv lehetett. A név egyik viselője -- aki már magyar volt -- a Hahót-nembeli Csák aki "előbb zalai ispán, majd királyi tárnokmester /1256--1260/, erdélyi vajda és szlavóniai bán /1261/ volt" /FNESz/. Megépíti Csáktornya várát, amit szemmel láthatóan róla, ill. nemzetségéről nevez vagy neveznek el. E bizonytalan eredetű személynév + torony -- aminek a jelentése -- + -a birtokos személyrag révén egy tipikusan magyar, másképp: magyar eredetű helységnév keletkezett, a Csáktornya. Ugyanezt a nevet a horvátok a maguk nyelvén, helynévadásuk nyelvi törvényeinek, szabályainak megfelelően Čakovec-nek kezdték nevezni. A Csák személynévet tehát egyesszám hímnemű birtokos esetre tették, a név végére pedig a ma is élő egyik legvirulensebb helynévképző, a -c került. Létrejött tehát egy tipikusan szerkesztett horvát név. Hogy a benne levő Csák horvát vagy magyar eredetű személynév, az teljesen közömbös a helynév nyelvi megítélésében.

De menjünk tovább! Ez a szerb-horvát Čakovec általam nem ismert -- de föltehetően kideríthető -- módon 1539-ben Chakocz alakban bukkan föl az akkori Magyarország területén. A név

nyelvi hovatartozása sem a magyar, sem a szláv nyelvek történetével foglalkozó kutatók számára nem kétséges: szláv eredetű név, és beleillik egy nagy-nagy elmagyarosodott alakú névtípusba, amelybe a Zsitkóc, a Rigyác, az Oltárc, a Garabonc stb. is tartozik: a név végén ott van a már megismert -c helynévképző, ami a szlovénban -ci, a kaj-horvát nyelvjárásban -ce. /Az igaz, hogy a felsorolt példáknek csak némelyike volt eredeti alakjában a birtokos eset végződésével ellátva, azonban ez most bennünket nem érdekel./ De hogy a szlávok az efféle neveket már nem egyértelműen érzik szlávnak -- legalábbis a mindennapi ember --, azt az mutatja, hogy újra képezik azokat a neveket, amely települések államuk területére kerültek, és a Zsitkóc-ból Žitkovci lett. Zsitkóc megmaradt magyar névnek, holott az is szláv név.

A nyelvtudomány tehát az itt tárgyalt Csáktornya -- Čakovec névpárról a következőképpen vélekedik: az alapjául szolgáló Csák személynév bizonytalan eredetű, föltehetően szláv; Csáktornya magyar vagy magyar eredetű, Čakovec pedig szerb-horvát vagy szerb-horvát eredetű helységnév a Csákóc-cal együtt. A bennük levő Csák személynév azonban már nem a helynévkutatás, hanem a személynévkutatás eszközeivel és módszereivel vallatandó.

3. Nemcsak családneveink vizsgálatához szükséges a társadalmi háttér, illetőleg a régebbi névadási módok ismerete, hanem a keresztnévdivat-vizsgálatokhoz is. Ezt nemcsak azért kell hangsúlyoznunk, mert a magyar névtudományi kutatások -- Európához hasonlóan -- a régi névanyagok vizsgálatán indultak meg, hanem mert a szinkronia-diakronia fogalma az alsóbb évfolyamok hallgatói számára még nem világos, azaz nem látják, hogy a régi keresztnévdivatra irányuló kutatások is lehetnek szinkron jellegűek, illetőleg a XX. századi névdivatot is lehet diakron módon szemlélni.

Noha a névdivat vizsgálatokor nélkülözhetetlenek a statisztikák, azonban a mennyiségi mutatók regisztrálásánál mégsem szabad megállnunk, mert a különböző névgyakorisági összeállítások c s a k j e l e n s é g e k , mögöttük a névdi-

vat közvetlen, illetőleg közvetett okai lappanganak. Valamennyien tudjuk, hogy a névdivat is -- mint általában mindenféle divat -- BENKŐ LORÁND szavaival "az emberi gondolkodásnak sokszor konkrét képzetektől független csapongása" /MNy. XLV, 251/, következésképpen kutatásuk sok esetben a legnagyobb erőfeszítések árán sem jár valami látványos eredménnyel.

Mivel régebbi keresztnévanyagunk vizsgálatakor Mikešy Sándor halála óta sajnálatos módon egyre kevesebb szó esik a kultusztörténet névtudományi hasznosításáról, hallgatóink figyelmét erre az eszközre föltétlenül fel kell hívunk. /A figyelemfelhívás persze önmagában még nem elegendő, ezt a hagiográfiában és az ikonográfiában való valamelyes elmélyedésnek kell követnie./ Mindazonáltal magam is tagadom, hogy a vallási tényezőnek akár a XVIII. században is k ö z v e t l e n ü l szerepe lenne a név kiválasztásában, azt azonban igenis állítom, hogy a templomi prédikációknak, az egyes szentekhez fűződő legendák megismerésének, a katolikus egyház különösen tisztelt szentjeinek, a XVIII. században marianizmussá erősödő Mária-kultusznak stb. a névdivatban is lecsapódhat a hatása. Például álljon itt a Farkas családnév, amely meglehetősen nagy számban fordul elő Göcsejben és Hetésben /199 család, ill. 618 személy viseli/, a gyakorisági lista 9. helyén áll. Ha tudjuk, hogy Szent Wolfgangus egyházi kultusza nálunk is és Európában is a XV--XVI. században, tehát kételemű jobbágymeveink kialakulása idején tetőzött, nyilvánvaló az összefüggés még akkor is, ha divatját elősegíthette az esetleges metaforikus ragadványnévből keletkezett Farkas név is. Nem tudom, csak gyanítom, hogy e név középkori népszerűségéhez hozzájárulhatott annak magyar közszói jelentése is. Hogy az Árpádok korában nálunk egyházi kultusza jelentős lehetett, azt abból következtem, hogy Géza fejedelem korában két éven át /971--972/ itt térített ez az előkelő sváb származású bencés, és csak az vett véget itteni működésének, hogy Piligrim, Passau püspöke visszahívta Magyarországból, és a régensburgi püspöki székebe emelte /vö. LÁSZLÓ GYULA, A "kettős honfoglalás". Bp., 1978. 156/. Hogy a Farkas név XVIII. századi keresztelési anyaköny-

veinkben és a conscriptio animarumokban oly gyakran bukkan föl -- többnyire Wolfgangus, ritkábban Iupus alakban --, annak egyelőre nem ismerem az okát. Egyházi kultusza aligha kerülhet szóba, hisz már XVII. századi egyházi énekeskönyveink sem emlegetik /1. KISDI BENEDEK, Cantus Cotholici [1651.], LUBOVIENSKI FERENC és PILGRAM GERGELY, Cantus Cotholici [1674.], KÁJONI JÁNOS, Cantionale Catholicum [1676.], NÁRAY GYÖRGY, Lyra Coelestis [1695.]/. ILOSVAI sem szedi versbe e nevet a "Sokféle neveknek magyarázatja. 1578" című /RMKT. IV, 254--263/ művében, de templomot sem igen neveztek el róla, csupán egy viseli a nevét -- aligha véletlenül --, a balfi. E helységnév /Balf/ a Wolf-ból alakult magyar névadással /FNESz./. Ezen kívül még egy kápolna is róla van elnevezve, a zágrábi egyházmegyéhez tartozó Vukovoj településben. E falunévben is ott a 'lupus' jelentésű horvát yuk szó, illetőleg név. Nincs kizárva tehát, hogy Balf neve is patrocíniumból keletkezett.

A névkutatók figyelmét sokszor elkerülik a negatív adatok. Hogy ezek számbavétele nem haszontalan, arra a József keresztnév életét, a vezetéknevanyagban betöltött szinte elenyésző szerepét szoktam példaként felhozni. Mind a hazai, mind az európai hagiografusok többször és több helyen megírták, hogy Szent József kultusza hosszú századokon keresztül háttérbe szorult. Egyházi kultusza ugyan Európában a XIV--XV. században clairvaux-i szent Bernát népszerűsítő tevékenysége révén növekedett, de nálunk aligha, mert kételemű névrendszerünk kialakulása, illetőleg megszilárdulása idején alig-alig játszott szerepet, hisz nemcsak Délnyugat-Magyarországon, de úgy tűnik, az egész magyar nyelvterületen meglehetősen kevés a József, Józsa vezetéknev /Göcsejben és Hetésben 6 család, illetőleg 20 személy viseli/. Nagyobb számban csak a XVIII. század közepétől, illetőleg végétől fordul elő. Karácsony Sándor Zsigmond szerint a protestánsok körében ezt a nevet II. József tette népszerűvé, ám bőséges adataival Hajdú Mihály ezt megcáfolta. XIX., XX. századi rendkívüli gyakorisága aligha választható el attól a mozzanattól, hogy 1870-ben IX. Pius pápa az egyház védőszentjének jelentette ki. A századfordulón már 165

templom és kápolna van tiszteletére szentelve, ami az akkori 8979 róm. kat. templom- és kápolnacímnek 2 %-a.

A templomcímnek a névdivatban játszott szerepéről -- amely rendszerint a keresztelő pap erőszakossága vagy rábeszélése révén érvényesül --, a keresztszülők, a szülők stb. névörökítő tevékenységről stb. itt most nem szólok, de mindmind olyan szempont, amelyre föltétlenül fel kell hívnunk mindazok figyelmét, akik a személynevekkel foglalkoznak. A keresztelő pap által rákényszerített név persze -- ha viselőjének megtetszik -- továbbhagyományozódhat, azonban az ilyen esetekben ritkán lehet kideríteni például egy Anasztázia nevű parasztlányról, hogy a szájak hová vezetnek.

3. Hogy jelenkori személynév és földrajzinév-anyagunk gyűjtésekor és vizsgálatakor miért választjuk el a hivatalos /anyakönyvezett, ill. kataszteri/ neveket a népi /szóbeli/ nevektől, annak megokolása itt nem szükséges, de hallgatónk számára ezt megtenni elengedhetetlen.

Az élő személynevek két beszédhelyzetben funkcionálnak: a/ amikor a névviselő jelen van, és megszólítjuk /ezek a szólítónevek/; b/ amikor a névviselő nincs jelen, valamilyen módon szóba hozzuk, emlegetjük /ezek az említőnevek/. E két beszédhelyzetnek megfelelően terveztem meg a göcseji és hetési személynevek gyűjtését és vizsgálatát, de a névanyag mennyiségére, a ráfordítandó időre és a terjedelemre való tekintettel -- a kötet lektorával, Rácz Endrével való hosszas konzultálás után -- én csak azokat az említőneveket gyűjtöttem össze és vizsgáltam meg, amelyek valamely ragadványnév közreműködésével keletkeztek. /A megszólítási formákat, azaz a szólítóneveket viszont minden személyre vonatkozóan összegyűjtöttem./ Már akkor fölmerült az a gondolat, hogy érdemes, sőt várhatóan tanulságos lenne egyetlen faluban azt megvizsgálni, hogy végülis hogyan emlegetik, milyen névalakulatokkal azonosítják a település lakóit. Erre vállalkozott BALÁZS JUDIT, aki szülőfalujában, Rábaszentandráson valamennyi említőnevet megvizsgált és rendszerezett. /Dolgozata megjelent a Nyelvtudományi Értekezések 114. számaként./ Tanulmánya mind eredményeit, mind

módszerét tekintve az oktatásban is hasznosítható, sőt a névtani témát választó szakdolgozók számára mintaként is ajánlható.

A/ A megszólításnak a leggyakoribb nyelvi eszköze a keresztnév becéző formája. Kedvelt és hálás területe ez nemcsak az érdeklődő egyetemi hallgatóknak, de még a gyakorlottabb kutatóknak is. Névrendszerünk e leggrammatikusabb parcelláját olyan kiváló tudósok művelték, illetőleg művelik, mint MELICH, SZABÓ T. ATTILA, RÁCZ ENDRE és mások, akiknek alapvető munkáit sem a pályakezdő kutatók, sem a mai középnemzedék /Hajdú Mihály, B. Gergely Piroska, Mező András, Ördög Ferenc/ nem hagyhatják, illetőleg nem hagyhatták figyelmen kívül. Nem hiszem, hogy szükség lenne itt a vizsgálati módokra /funkcionális, alaki stb./ kitérnem, csupán azt jegyzem meg, hogy az effajta nevek kutatói föltétlenül írják le az egyes becenevek hangulatát. Ezáltal nemcsak a jelen, hanem a jövő számára is sok fontos információt adnak majd tovább.

B/ Ha tehát említőnevekről beszélünk, amint azt már másutt meg is írtam, Balázs Judit dolgozatával kapcsolatban föntebb meg is jegyeztem, nemcsak a ragadványneveket értjük rajtuk, hanem minden olyan nevet vagy névszerű szót /vezetéknév, keresztnév, ennek becéző formája, ragadványnév/, névhelyettesítőt /foglalkozásnév, tisztségnév/, valamint névkiegészítőt /elvtárs, úr, bácsi, néni stb./, amely részt vesz az azonosításban.

A ragadványnevek különböző szempontú vizsgálatát is fölsőleges lenne fölsorakoztatnom. Hallgatóinknak nyomatékosan hangsúlyozom a különböző vizsgálati szempontok /a névadási indíték, a nyelvi eszköz, a morfológiai szerkezet, a névöröklődés, a névhangulat stb./ szétválasztását a szempontkeveredést elkerülendő, és ugyanakkor e szempontok összekapcsolását, azaz annak a megvizsgálását, hogy milyen összefüggés van a névszerkezet és a névhangulat, a névhangulat és a nyelvi eszköz között. Stb. Szabad legyen megjegyezni, hogy e szempontszétválasztásnak, illetőleg szempontösszekapcsolásnak, valamint a stilisztika bevonásának /vö. SZATHMÁRI: NévtVizsg. 191/, nemcsak a göcseji és hetési ragadványnevek vizsgálatakor láttam hasznát,

hanem Zala megye mai helységneveinek a rendszerszerű leírása-
kor is, továbbá haszonnal alkalmaztam Magyarország és Horvát-
ország patikaneveinek a vizsgálatokor is. Hogy a személyneve-
ken, a földrajzi neveken, a cégérneveken kívül az állatnevek
vizsgálatakor az effajta vizsgálati mód milyen eredménnyel
hasznosítható, arra majd Knausz Ágnes egyetemi hallgatónak és
társainak -- remélhetőleg közelesen megjelenő dolgozatai fog-
nak feleltet adni.

C/ Az iskolai ragadványnevek gyűjtése és sok szempontú
feldolgozása éppen a nyíregyházi tanárképző főiskolához kötő-
dik. BACHÁT LÁSZLÓ e témába vágó alapvető, rendkívüli gazdag
adatolású tanulmányait is messzemenően fölhasználtuk az okta-
tásban.

A diákneveket többnyire egy kisebb közösség adja, és ál-
talában egy kisebb közösségben funkcionálnak. Éppen ezért ezek
vizsgálata nélkül is elvégezhető, hogy a település /itt per-
sze csak faluról lehet szó/ teljes ragadványkincsét is számba-
vennénk. De azokat az iskolai ragadványneveket természetesen
a falu névanyagával együtt kell tárgyalnunk, amelyek kiléptek
az iskola falai közül, és a faluközösség említőnévrendszerébe
kerülve részt vesznek a személyazonosításban.

4. Az itt előadott és súlypontozott szempontok mellett
még számos egyéb kérdés /a tulajdonnévi poliszémia, homonímia,
szinonímia, heteronímia stb./ is előkerül ezen a speciális
kollégiumon, amelyre itt nem térek ki.

Végezetül csupán azt jegyzem meg, hogy hallgatóink leg-
vérszegényebb ismeretekre a névtudomány általános részéből
tesznek szert. Éppen ezért örömmel közölhetem, hogy az 1981/
82-es tanévtől az első félévben Hajdú Mihály barátom és kolle-
gám "Bevezetés a névtudományba" címmel új speciális kollégiu-
mot hirdet, amelynek a résztvevői -- remélhetőleg valamennyien
-- a második félévben nálam folytatják a tulajdonnevek tanul-
mányozását, ahonnan -- ahogy az a korábbi években is lenni
szokott -- a legérdeklődőbbek Benkő professzor szemináriumába
kerülnek.

ÖRDÖG FERENC

A cím a magyartanár szemszögéből tekintendő, értendő. Hiszen a mi feladatunk az, hogy elsősorban saját tárgyunk tanításakor tudatosítsuk egyre határozottabban, hogy ezzel a területtel is foglalkozzunk, másrészt pedig a többi tantárgy névtani vonatkozásait is számba vegyük, és gazdáit legyünk az ügynek.

A földrajzi nevek sokasága fordul elő természetszerűleg a földrajzórákon. Itt jelentkehetnek kiejtési problémák is, de még inkább helyesírásiak. Az írásszabályok megvilágítása elsősorban a magyar szakos tanár kötelessége. Az első osztályos nyelvtani anyag elvégzésének üteme nem olyan feszes, megenged valamennyi kitérést. Ezeket az órákat kellene felhasználni a földrajzi nevek helyesírására, az elméleti anyag rendszerezésére és a tulajdonképpeni gyakorlásra. A nyelvtankönyv nem sugall rendszeresen helyesírási gyakorló foglalkozásokat, a tanárnak kell beiktatnia készségfejlesztő órákat. Csakhogy a földrajzi nevekre kidolgozott szabályok /FÁBIÁN—FÖLDI—ifj. HÖNYI: A földrajzi nevek és megjelölések írásának szabályai. Bp., 1965./ elég nehezen lennének taníthatók ebben a formában, kissé bonyolultak, át kellene dolgozni középiskolások részére.

Tekintettel kell lennünk a nevek világára a történelem és irodalomtörténeti órákon is. Tanulmányaik elején ugyanis éppen a régi korok személy- és földrajzi nevei fordulnak elő, sok esetben más írásrendszerből való átírásos formában /Olümposz, Zeusz, Szophoklész, Odüsszeusz, Hephaisztosz stb., stb./.

Élményt jelent a gyerekeknek, amikor megtanulják nevük idegen nyelvi megfelelőjét angolul, spanyolul stb. Eljátszanak a nevekkel, később is rajtuk maradhat. /Saját emlékeim is megerősítik megfigyeléseimet, mert mi keresztnevünket franciául hallottuk osztálytársainktól, s viszont mi is így szólítottuk meg őket, még jóval az érettségi után is./

²⁸ Elhangzott 1981-ben a nyíregyházi névtani tanácskozáson.

A latin nyelvet tanítva a Római élet című tankönyv megfelelő fejezetében a rómaiak névadását, névhasználatát olvastuk /1. praenomen kb. a mi utónévünk; 2. a nomen gentile a mi vezetéknévünk; 3. cognomen a mi megkülönböztető nevünk/. Hogy jobban megértsék tanítványaim a három elemű neveket, kitértem a magyar nevek, személynevek eredetére, alakulására is.

A diákokkal középiskolai tanulmányaik kezdetén az első magyarórákon ismerkedünk. Bemutatkoznak, nevüket mondják, szülőfalujuk nevét, iskolájuk elnevezését, az osztály pedig figyelni, és kíváncsian hallgatja a nevekre vonatkozó magyarázatainkat. Itt jegyzem meg, hogy a rádió reggeli műsorában köszönti azokat a hallgatóit, akiknek aznap névnapjuk van, és rövid tájékoztatást is közöl a névről. Tehát a tanulók innen is rendelkezhetnek bizonyos információval, sőt még az általános iskolai tanulókat is élénken érdeklik a nevek. Az I. osztály elején szoktam ajánlani a tanulóknak Kálmán Béla: A nevek világa /Bp., 1967./ és Ladó János: Magyar utónévkönyv című /Bp., 1971./ munkáját.

A tanóra változatossá tétele volt a célja kedves, már elhunyt kartársunknak, Barla Gyulának, aki gondosan, gazdagon összeállított névtanórát ír le egyik cikkében /Névtanóra a középiskolában in: Nyelvtan, stílus, iskola. Szerk. Szathmári István. Bp., 123--142./ Számos névtani kérdést említ, általában az iskolában olvasott irodalmi alkotásokból meríti példát. Ezek felsorolása nem lehet feladatom. Néhány ún. beszélő nevet említek meg, csupán érzékeltetni akarván, hogy az irodalmi művek szereplői és a nevük érdeemesek lehetnek a megvizsgálásra. Csokonainak a színművéből, a Tempefőiből Fegyverneki, Serteperti, Tökkolopi, Koppóházi, páter Köteles, a fűzfapoéta Csikorgó. Közismert versének szereplője Zsugori uram. Van folytatása az ilyen neveknek Kisfaludy Károly Kérők című vígjátékában: Baltafy, Szélházy, Perföldy; Eötvös József Falu jegyzőjében Nyúzó főszolgabíró, Macskaházy, a fiskális stb.; még Arany János Az elveszett alkotmányban is szerepeltet ilyen jellegű neveket: Rák Bende, Maradossy, Nemadózy, Olmody,

Doronghy, Nyakaló stb. A további felsorolás már másik, újabb dolgozat feladata lenne.

Ma már III. osztályba járnak azok a tanulók, akikkel elsős korukban gyűjtettem személy- és földrajzi neveket. Erre /az új tanterv során is/ akkor kerülhetett sor, amikor a nyelv rétegződését tanultuk. Egyesek valamely szakma szókincséből vállaltak gyűjtést, inkább a debreceniek, mások a diáknyelv sajátos szavait, kifejezéseit, ismét mások tájszavakat. Aminek legjobban örültem, az az volt, hogy az osztály egy része ragadványneveket és földrajzi neveket gyűjtött, főleg határneveket. Hazatérve saját falujukba az idősebb embereket kérdezték meg, s látszott, hogy lelkesen csinálták ezt a munkát. Élmény volt számukra. A gyűjtött anyag értéke, színvonala legtöbb esetben megegyezett a tanulók máskor is tapasztalható teljesítményszintjével, a kevésbé szorgalmasak itt is felületesebb munkát végeztek. Mégis volt jónéhány gyerek, még a gyengébb tanulók közül is, aki szívesen hozott anyagot, és az osztályban tartott beszámolóik szint, hangulatot jelentettek a nyelvtanórákon. /Jutalmuk természetesen az ötös osztályzat volt./

Az új, III. osztályos gimnáziumi nyelvtankönyv anyaga a stílus /HONTI MÁRIA—JOBBAGYNÉ ANDRÁS KATALIN: Magyar nyelv III. osztály. Tankönyvkiadó, Bp., 1981./. A tulajdonnevek, a nagybetűs szavak írása, funkciója stilisztikai szempontból lesz fontos, érdekes.

/A IV. osztályos gimnáziumi nyelvtankönyvet még nem ismerem./

Megemlítem még, hogy az osztályfőnök nevelőmunkájához is tartozik, hogy a tanulók csúfolódási szokását, különösen, ha a gúnynév bántó, megakadályozza.

Össze kell tehát gyűjteni azokat az alkalmakat és lehetőségeket, ahol a névtannal kapcsolatba kerülhetünk a tanítási munka során, illetve a tanórákon kívül is, és céltudatosan törekedjünk arra, hogy oktató-nevelő munkánk szerves részévé váljék. Koordináljuk tevékenységünket más szakos kartársaké-

val, valamint a most induló fakultatív órákat tartó kollégáinkkal.

A névtani konferenciának előbbre kell segítenie az ügyet.

MÁTÉ JÓZSEF

A NÉVTAN AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI ANYANYELVI NEVELÉS SZOLGÁLATÁBAN ÉS AZ ÚJ TANTERV[✱]

Az oktatási miniszter 114/1977. sz. utasításának megfelelően az 1978/79. tanévtől kezdődően az általános iskolában fokozatosan vezetjük be az Általános Iskolai Nevelés és Oktatás Tervét, amelyet röviden új tantervnek szoktunk nevezni. A tanterv szerzői és az illetékes hatóságok demokratikusan jártak el, hiszen a tervezetet széles körű vitára bocsájtották; az elméleti és gyakorlati pedagógusok, a rokon szakmák képviselői, szakértők és laikusok egyaránt elmondhatták véleményüket. Azt azonban mindannyian elismerhetjük, hogy a terv annyit ér, amennyit a gyakorlatban meg lehet valósítani úgy, hogy az a kívánt eredménynek megfeleljen. Mondhatnánk azt is, a tanterv megszületett, egyetlen dolgunk annak maradéktalan megvalósítása. Ámde a gondok, a problémák a gyakorlati munka során jelentkeznek. Éppen ezért tartom időszerűnek -- ugyanis már a 6. osztályban is az új tanterv szerint tanítunk -- e konferenciát, amennyiben az a címnek a tartalmában is megfelel.

A szervezők jól érzékelték, hogy a tulajdonnevek tanításának is jelentős szerepe van az anyanyelvi nevelésben, s a gyakorlat -- úgy vélem -- minden oktatási fokon szükségessé teszi az eszmecserét még akkor is, ha az általános iskolai oktatásban a tulajdonnévnek az új tanterv szerinti tanításáról nem rendelkezünk kellő tapasztalattal, csupán a gyakorló pedagógusoktól szerzett véleményekre és egyéb ismereteinkre támaszkodhatunk.

[✱] Elhangzott 1981-ben a nyíregyházi névtani tanácskozáson

A tanterv módosítását -- éppen a tapasztalatok hiánya miatt -- most nem tartom időszerűnek. Azt azonban igen, hogy a gyakorló pedagógusok a tanterv szövegét helyesen értelmezzék és alkalmazzák; azt, hogy ehhez megfelelő segítséget kapjanak. Az ezzel kapcsolatos gondolataimat kívánom itt elmondani -- természetesen az általános iskolai tanterv előírásait figyelembe véve. A megszabott időkeret a részletes elemzésre nem ad lehetőséget, ezért eszmefuttatásom nem lesz teljes. A jelen lévők azonban részesei voltak az anyanyelvi nevelés korszerűsítésének, annak a folyamatnak, amelynek eredményeként az anyanyelvi nevelés megújítását reméljük, eleget téve a társadalom igényeinek.

Ilyen megfontolások alapján örülök ennek a konferenciának, még akkor is, ha tudom, hogy ennek az eszmecserének, az állásfoglalásnak a megvalósításában nemcsak -- sőt nem elsősorban -- az itt jelenlévők illetékesek. Az új tanterv részletes elemzése nem célom, nem is feladatom. Az anyanyelvi nevelés és oktatás céljai és feladatai közül azonban néhány olyat, amelynek a megvalósításában -- véleményem szerint -- a névtannak igen fontos szerepe van, meg kell említenem.

Ilyen az anyanyelvi műveltség megfelelő szintű kialakítása az általános iskolai tanulóknál, mert ez alapot ad az ismeretszerzésre, a személyiség formálódására. A korábbi tanterv ezt így nem fogalmazta meg. A korszerűsítést annak felismerése tette szükségessé, hogy a nyelvi rendszer, a jelek a beszédben, az írásban, a gondolatok kifejezésének különböző formáiban élnek, szerepük a kommunikálás, a gondolatok kifejezése, illetőleg megértése. Ezért az anyanyelvi oktatás helyett szóhasználat központú anyanyelvi nevelésre van szükség, csak ez biztosíthat megfelelő alapot a személyiség fejlődéséhez. Megfelelő grammatikai, alkalmazási, használati ismeret és gyakorlat nélkül nem lehet más irányú ismereteket megszerezni. Az új tanterv tehát hangsúlyozza a nyelvtani ismeretek oktatását, tanítását, és hangsúlyozza azoknak a különböző beszédhelyzetekben történő alkalmazását, mégpedig szóban és írásban egyaránt. Persze a tanterv más célokat és feladatokat is megjelöl.

A névtan mint diszciplína még fakultatív tárgyként sem szerepel az általános iskolában. Ezt sajnálhatjuk. Mint nyelvi, nyelvtani egység, a nyelvi rendszer tagja az általános iskola valamennyi osztályában valamilyen formában és mélységben megvan. Már az első osztályban is szerepel a tulajdonnevek írása, a mondatok kiegészítése tulajdonnevekkel; legalább 2 könyv írójának és címének a megnevezése; stb. A 3. osztályban már mint nyelvtani egységet tanítják a főnév fogalmát, ezen belül a személyek, állatok, csillagok, intézmények, újságok neveit, címeit; stb. Ez bővül a 4. osztályban főképpen az olvasási anyagban és a környezetismeretben megtalálható földrajzi és egyéb tulajdonnevek megismerésével, amelyek tulajdonképpen a névtani ismeretek bővítését szolgálják.

A felső tagozatban elsősorban a 6. osztályban A szófajok c. témakörben ismeretbővítő anyagként szerepel a tulajdonnév. Az olvasás és beszédművelés keretében írja elő a tanterv a névadás kérdéseinek tanítását. Példaként említi: az egyes családnévek, személynevek és földrajzi nevek eredete; a beszélő nevek az irodalomban; az iskolai névadás c. témákat. Ez már valami, de egyrészt a helyükön vannak-e ezek a témák, másrészt mi a tartalmuk? A gyakorló pedagógusok körében egységes-e a megfogalmazás értelmezése? Igen sok tényezőtől függ. Az ismeretek mélységét ugyanis a tanterv nem fogalmazza meg, éppen ezért a feladatok gyakorlati megvalósításában a tapasztalataim szerint igen nagyok az eltérések. Vannak, akik csak mint nyelvtani, grammatikai anyagot tanítják a tulajdonneveket, azaz a főnév egyik megnyilvánulási formájaként, alfajaként fogják fel, mitsem törődve azok nyelvi, használati értékével. Sajnos, ezek vannak többen. Kényelemből teszik ezt? Nem valószínű, más okai is lehetnek. Vannak, akik egy picike lépéssel többet nyújtanak, pl. felhasználják játékos feladatokra a névtanban rejlő lehetőségeket. Pl. Ilyen kérdést tesznek fel, intéznek a tanulókhöz: Van hazánkban egy megye, amelynek neve azonos egy ige feltételes mód, jelen idő, egyes szám 3. személyű, alanyi ragozású alakjával. Melyik az? /Tolna/ De ezek sem fordítanak gondot a helyes nyelvhasználat kérdéseire, pl. az

alaktani kérdésekre: Tolnán vagy Tolnában jártam stb. Igen kevés azoknak a száma, akik ennél mélyebben érdeklődnek a névtani kérdések iránt, s többet is nyújtanak tanulóiknak, komolyabban fogják fel a tantervben olvasható mondatok értelmét, jelentését.

Milyen hiányosságokat látok e tekintetben, s milyen lehetőségek kínálóznak a hiányosságok felszámolására?

a/ Az egyik a már említett tantervi megfogalmazás pontatlansága, illetőleg a nem megfelelő témakörben való említése. Ezen nem változtathatunk, de az ún. "kiskaput" meg lehet találni.

b/ A gyakorló pedagógusok nagy része nem rendelkezik kellő szintű névtani ismeretekkel. Ebből bizonyos igénytelenség, érdektelenség, nemtörődömség következik. Itt nemcsak a magyar szakosokra gondolok, hanem valamennyi pedagógusra, hiszen a névtani kérdésekkel más tantárgy tanárai is találkozhatnak.

c/ Igen kevés a nyelvi-irodalmi szakkör az általános iskolákban, ahol van ilyen, ott is igen kevés szó esik a névtani kérdésekről, középpontban az iskolai ünnepélyekre való felkészülés áll.

Ezek -- és még jónéhány -- azok a gondok, amelyek akadályozzák azt, hogy a névtan kellő szerephez jusson az általános iskolákban. Mit tehetnének az illetékesek?

a/ A tantervet megváltoztatni nem lehet, már csak azért sem, mert az alkalmazhatóságról kellő tapasztalattal még nem rendelkezünk. Az a bizonyos "kiskapu", amelyet előbb emlegettem, az a tanári leleményesség, lelkesedés lehetne. Ez alapul szolgálhatna arra, hogy ki-ki -- akár más témakör tanításában is -- megfelelő névtani ismeretekhez juttassa a tanulókat. Ámde ennek is megvannak a feltételei.

b/ Elsősorban a gyakorló pedagógusok névtani ismereteit kellene gyarapítanunk, felkelteni az érdeklődésüket, megmutatni azt, hogy a névtani ismeretek nyújtása az anyanyelvi nevelés egészét segítheti, a tanulókat érdekli. E tekintetben a főiskoláknak és az egyetemeknek is vannak feladatai. Lehetővé kellene tenni, hogy a felsőfokú oktatási intézményekben névtani kérdésekkel foglalkozó speciális kollégiumokat hirdethesse-

nek, s ezeken szaktól függetlenül vehessenek részt az érdeklődő hallgatók. Ennek megvalósítása a gyakorlatban ütközik akadályokba /pl. mind a hallgatók, mind az oktatók óraszámá/. Főiskolánkon elég sok hallgató készít szakdolgozatot névtanból. Ezek többnyire értékes dolgozatok, de azt még mi sem értük el, hogy minden magyar szakos hallgató világosan lássa a névtani ismeretek jelentőségét az anyanyelvi nevelésben. Azt meg különösen nem, hogy más szakos hallgatók is intenzíven foglalkozzanak névtani kérdésekkel. E tekintetben valamennyiünknek előbbre kell lépniük.

El kell érnünk, hogy a pedagógus továbbképzés keretében az arra illetékesek lehetőséget biztosítsanak a gyakorló pedagógusok névtani ismereteinek gyarapítására. Minden bizonnyal ez is előbbre lépést jelentene. Ha ezek az előbbre lépések megtörténnének, joggal remélhetnénk az általános iskolai irodalmi nyelvi szakkörök számának növekedését s azt, hogy a tematikákban megfelelő helyet kapnak a névtani kérdések. Könnyítené a jelenlegi helyzetet az is, ha a szakkörvezetők a tematikák összeállításához megfelelő segédleteket kapnának. Igaz, egy-két kiadvány napvilágot látott /pl. HOFFMANN: Nyelvi szakkör az általános iskolában/, ezekben találunk ugyan névtani jellegű témákat is, azonban -- természetüknél fogva -- kicsi a válogatási lehetőség, s nem is jutott el minden iskolához. Csak sajnálattal szólhatunk arról, hogy az OPI megbízásából Mező András az ún. fakultatív tárgykénti oktatás anyagát kidolgozta, s az -- minthogy a fakultatív oktatás gondolata nem jutott érvényre -- az íróasztal fiókjában maradt, kísérletképpen is csak négy iskolában hasznosították. Pedig ezt az anyagot minden bizonnyal szívesen vennék kezükbe mind a tanárok, mind a tanulók. Használhatóságáról még fogunk hallani.

Ezek megvalósítása alapfeltétele annak, hogy a tanulók megfelelő szintű anyanyelvi alapműveltséggel rendelkezzenek, értelmi képességüknek megfelelő szinten, tudatosan szemléljék a nyelv fejlődését stb.

A névtani ismeretek az esztétikai nevelést is szolgálják. Közöttünk ennek bizonyítására nincs szükség, a gyakorló pedagógusok körében azonban igen. A tanterv ugyanis sem ezt, sem azt, hogy mennyiben segítik a névtani ismeretek a hazafiaságra, az internacionalizmusra való nevelést, nem fejtegeti, nem is teheti. A nevelési feladatok értelmezése, azoknak a tanítási órákon vagy azokon kívül, más alkalmakkor történő megvalósítása, a megfelelő módszerek megválasztása a tanár feladata. A Tanítás problémái sorozatban néhány olyan alkotás már megjelent, amely az anyanyelvi nevelés nevelőerejét világítja meg. Jó lenne, ha e sorozatban megjelenne olyan alkotás is, amely a névtani ismeretek nevelőerejét mutatná meg a tanárok számára. Biztos vagyok abban, hogy ha ilyen cikkek, tanulmányok a szakfolyóiratok /Magyartanítás, Módszertani Közlemények stb./ főszerkesztőjéhez eljutnának, közölnék azokat. Ilyenek készítésére nekünk is illene vállalkoznunk.

OROSZ BÉLA

A JÁSZSÁGI TULAJDONNEVEK GYŰJTÉSE ÉS FELDOLGOZÁSA

A jászsági tulajdonnevek gyűjtése igazában a hatvanas évek közepén kezdődött, és a Szolnoki Damjanich Múzeum szervezte a munkát. Évente pályázatot írtak ki elsősorban a földrajzi nevek gyűjtésére, de a ragadványnevek gyűjtését is szorgalmazták. Néhány alapos ragadványnév-gyűjtés is készült /Jászapáti, Jászszentandrás, Jászkisér nevei/, amelyek mint pályázatok a honismereti szakkörök keretében születtek és jelentős adatmennyiséget mentettek meg. Több középiskola, például a Jászberényi Lehel Vezér Gimnázium is jelentős segítséget nyújtott lelkes diákjainak mozgósítása révén. A számos és jelentős gyűjtés anyagát a Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága rendszerezte és raktározta. Ezek a gyűjtések már az országosan elfogadott kérdőívek alapján folytak, de még szórványszerűen.

A hetvenes évek közepétől a szórványszerű gyűjtést az egész megye területére kiterjedő munka váltotta fel. A már több megyében sikeresen befejezett gyűjtés tapasztalatainak birtokában láthattunk munkához. A Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága és a Jászberényi Tanítóképző Főiskola 1976. március 15-én együttműködési megállapodást kötött a megye földrajzinév-anyagának egységes szempontok alapján történő összegyűjtése céljából. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete Ördög Ferenc kandidátus révén folyamatos szakmai segítséget nyújtott. A tárgyi feltételeket is sikerült megteremtünk ahhoz, hogy a munka megkezdődjék és eredményesen folyjék. Elkészült a megye sajátosságait szem előtt tartó gyűjtési útmutató is. A Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága elkészítette a gyűjtőlapokat, és gondoskodott átnézeti térképekről is. Jelentős mennyiségű gyűjtőlapot kaptunk a Pécsi Tanárképző Főiskolától is. Az alapvető feltételek biztosítása után főiskolánkon sor kerülhetett 1976. december 10-én az előkészítő tanfolyam lebonyolítására is. /Ezen a tanfolyamon részt vettek az egyéb járások szervezői is./

A jászági földrajzi nevek gyűjtésében 15 hallgató vett részt, továbbá 7 pedagógus, valamint 2 egyéb foglalkozású munkatárs. A gyűjtésre vállalkozó hallgatók munkáját tudományos diákköri foglalkozásokon sikerült segíteni. A más foglalkozású gyűjtők ilyen rendszeres istápolására sajnos nem kerülhetett sor, s ennek az lett a következménye, hogy közülük három gyűjtő igazában ma sem fejezte be a munkát. Nem szorul magyarázatra, hogy ez nem tesz jót a névanyag egységének.

A gyűjtőmunka fontos tényezője, hogy ezen a tájon egységet és jelleget adó nagybirtok nem alakult ki. Másik fontos jellemző a kiterjedt és nem egy település /például Jászberény/ határában ma is meglevő tanyavilág. Minthogy a tanyákat, tanyacsoportokat földrajzi tereppontként kezeljük, a névanyag a dunántúlihoz viszonyítva sajátos színezetet kap. Az egyetlen vegyes vallású település, Jászkisér névanyagában minden bizonyosan nyoma lesz annak, hogy a falu módosabbjai reformátusok voltak.

A személynevek gyűjtése mindössze két éve folyik. Első lépésnek a ragadványnevek összegyűjtését tekintjük. A gyűjtés segédanyaga a gyűjtőlap és a törzslap /Ördög Ferenc közismert műve és tanácsai alapján állítottam össze, és veszprémi tanácskozásunkon ismertettem l. MNyTK. 160. sz. Ennek alapján igyekszünk a Jászság ragadványnév-anyagát egységes szempontok alapján összegyűjteni, majd megszerezni. Eddig -- a korábbi gyűjtéseket nem számítva -- hét település névanyaga áll rendelkezésünkre, az 1.200 lakost számláló Jászágótól a 10.000-nél is több lakossal bíró Jászárokszállásig. Jászárokszállás cigány lakosságának sajátos ragadványnév-anyagát is sikerült összegyűjteni. Jászfényszaru általános iskolás tanulóinak a ragadványnevei meg szakdolgozatba foglaltattak. A hét település lakosságának 8,1 százaléka visel ragadványnevet. Az egyes települések eléggé eltérő képet mutatnak ebből a szempontból. A legalacsonyabb ragadványnév-viselési arányt a több mint 10.000 lakosú Jászárokszálláson találták a gyűjtők /3,12 %, a legmagasabbat Jászfákóhalmán, 14,3 százalék. /A község lakóinak száma 3.300./

Az állatnevek gyűjtését ebben az évben kezdtük meg. Egyelőre a ló, a szarvasmarha, a kutya megnevezési szokásait szeretnénk feltérképezni. Ehhez a munkához elsősorban Hajdú Mihály írásai és a névtani szakosztály ülésén megtartott előadása révén kaptunk jelentős segítséget. A gyűjtés a hajdan tehetősebb állattartók számbavételével kezdődik. Tőlük és leszármazottaiktól igyekszünk kitudni, hogy a különböző haszonállatokat hogyan nevezték el, milyen neveket adtak a nagyjából egy időben tartott állatoknak. Ezt követően az egy vagy néhány számos állatot tartók kikérdezése következik. Az így kapott névanyag minden bizonnyal elégséges alapot szolgáltat az általánosításhoz.

Az elmondottakból kitetszik, hogy a Jászság névanyagának azt a részét igyekszünk összegyűjteni, amely az idő múlásával veszendőbe mehet és megy. A nép által kialakított és használt ragadványnév- és állatnévrendszer lassacskán elérhetetlenné válik a gyűjtő, a kutató számára, hiszen a hatvan év fölöttiek

még rendelkeznek a megélés, az átélés atmoszférájával, bennük még élénken élnek a nevek funkciójukkal együtt, az újabb generációk azonban ma már nem funkciósan élik és értelmezik az egyébként igen színes és érdekes névanyagot. A gyűjtés tehát halaszthatatlan és sürgős. Minél későbbre halasztjuk, annál több név hull ki a népi emlékezet rostáján, s válik elérhetlenné a tudomány számára.

A Jászság földrajzi neveiből eddig 15 szakdolgozat készült. Ezek egy része a gyűjtési útmutatónk alapján készült adattár, de emellett a névanyag tipológiáját is tartalmazzák, Inczeffi Géza szempontjai és gyakorlata alapján: Alattyán, Jászalsószentgyörgy, Jászapáti /belterület/, Jászberény /belterület/, Jászdózsa, Jászfényszaru, Jászzákóhalma, Jászszentandrás, Pusztamonostor. Néhány szakdolgozó egyéb szempontok következetes érvényesítésére is vállalkozott a kész gyűjtemények anyagának felhasználásával /nagyobb tájegység vízrajza földrajzi neveinkben; fák, növények Jászberény utcaneveiben stb./. A földrajzi nevek értelmezése és feldolgozása néhány cikkben, közleményben kíséreltetett meg. Egyrészt tipológiai konzekvenciák levonását, másrészt stilisztikai jegyek összegzését kíséreltem meg. A ragadványneveket közlő hat szakdolgozat a gyűjtött anyag elkülönítését igyekszik megoldani a Kálmán Béla és J. Soltész Katalin kialakította rendszer alapján.

A befejezés előtt álló, a folyamatban levő és az ebben az évben megkezdett gyűjtés a tervek szerint egy komplex névtani vizsgálat lehetőségét teremti meg majd. A földrajzi nevek és a ragadványnevek összefüggése evidens, de az említett másik két névanyagcsoport sajátosan összefügg a népi állatnévadással is.

FARKAS FERENC

NÉVTANI TÉMÁJÚ SZAKDOLGOZATOK A BESSENYEI GYÖRGY TANÁRKÉPZŐ
FŐISKOLA MAGYAR NYELVÉSZETI TANSZÉKÉNEK KÖNYVTÁRÁBAN

A szócikkek felépítése a következő: a szakdolgozó neve, a dolgozat címe, a helység közelebbi meghatározása, a megírás ideje, az oldalak száma.

- ALMÁSI JUDIT: Olcsvaapáti község ragadványnevei /Szabolcs-Szatmár megye, fehérgyarmati járás/, 1967., 28.
- BABOSI LÁSZLÓNÉ: Nagykálló ragadványnevei /Szabolcs-Szatmár megye, nagykállói járás/, 1972., 34.
- BAKÓ KLÁRA: Nyírpazony földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1976., 76.
- BALOGH GYÖRGYNÉ: Gergelyiugornya község földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, 1968-ban Vásárosnaményhez csatolták/, 1965., 24.
- BARANYA PÁLNÉ Illés Tóth Katalin: Hosszúpályi földrajzi nevei /Hajdú-Bihar megye, derecskei járás/, 1976., 45.
- BÉNYEI BÉLÁNÉ: Személynevek Tiszaladány községben /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, szerencsi járás/, 1965., 28.
- BIRK IGNÁC: Ragadványnevek Rátka községben /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, szerencsi járás/, 1965., 21.
- BÍRÓ ILONA: Pusztadobos földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, vásárosnaményi járás/, 1965., 38.
- BORSI ANTAL: Zemplénagárd földrajzi nevei /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, sátoraljaújhelyi járás/, 1971., 49.
- BUDA BARNÁNÉ: Gombocz Zoltán "Árpád-kori török személyneveink" c. munkájának visszhangja Kodolányi "Pogány tüzek" c. regényének névadásában. 1978., 21.
- CILLI MÁRTA: Végardó földrajzi nevei /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, 1966-ban Sárospatakhoz csatolták/, 1975., 33.
- CZÉGÉNY ÉVA: Balkány község földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, nagykállói járás/, 1971., 69.

- DOHI ÉVA ERIKA: Ujfehértó földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1980., 102.
- DRÓTOS ANDRÁS: Sajópetri ragadványnevei /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, miskolci járás/, 1973., 28.
- DRÓTOSNÉ NAGY ÁGNES: Pátróhai keresztnevek /Szabolcs-Szatmár megye, kisvárdai járás/, 1972., 60.
- EÖRDÖGH BÉLÁNÉ: Szentistváni ragadványnevek /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, mezőkövesdi járás/, 1972., 45.
- FARKAS ZSUZSANNA: Írói névadás a XX. századi magyar irodalomban. 1982., 57.
- FEKETE ERZSÉBET: Dévaványa földrajzi nevei /Békés megye, szeghalmi járás/, 1966., 50.
- FEKETE JOLÁN: A helynevek tanúskodása a kételemű személynévrendszer kialakulásáról. 1978., 58.
- FERKU IMRE: Tornyospálca földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, kisvárdai járás/, 1967., 26.
- GÁLIK MÁRIA: Nagyhalász földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1965., 64.
- GREGÓ ERZSÉBET: A tanulók körében használt ragadványnevek. 1972. 31.
- GYARMATI MÁRIA: A -ka, -ke kicsinyítő képző helységneveinkben. 1979., 42.
- GYURICZA EMIL: Baktakék község földrajzi nevei /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, encsi járás/, 1965., 73.
- HEVESSY JUDIT: Ófehértó földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyírbátori járás/, 1966., 40.
- HORNYÁK MÁRIA: Gibárt földrajzi nevei /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, encsi járás/, 1975., 68.
- HORVÁTH ERZSÉBET: Geszteréd földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, nagykállói járás/, 1975., 54.
- HOSSZÚ ETELKA: Tuzsér község földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, kisvárdai járás/, 1971., 30.
- ILLÉS SÁNDOR: Oros község földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, 1982-ben Nyíregyházához csatolták/, 1965., 32.
- ISZÁLY CSABÁNÉ: Aporliget földrajzi nevei /1975-től: Bátorliget, Szabolcs-Szatmár megye, nyírbátori járás/, 1968., 51.

- JUHÁSZ JULIANNA: Nagykamarás község személynevei /Békés megye, mezőkovácsházi járás/, 1964., 49.
- JUHÁSZ MARGIT: Taktaharkány földrajzi nevei /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, szerencsi járás/, 1965., 27.
- KALINA KATALIN: Karcag város földrajzi nevei /Szolnok megye/, 1967., 77.
- KANYOK ÉVA: Tiszadob személynevei a XIX. században /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/.
- KARAJZ BORBÁLA: Károlyfalva ragadványnevei /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, sátoraljaújhelyi járás/, 1977., 110.
- KÁDÁR EDIT: Földrajzi nevek Püspökladányból /Hajdú-Bihar megye, püspökladányi járás/, 1964., 50.
- KERTI JÓZSEFNÉ: Szamoskér névanyaga /Szabolcs-Szatmár megye, mátészalkai járás/, 1971., 22.
- KIRÁLY ÉVA: Kisvárdai keresztnevei /Szabolcs-Szatmár megye, kisvárdai járás/, é. n. 34.
- KOI GÉZA: Tiszabездéd földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, kisvárdai járás/, 1969., 21.
- KÓDER MAGDOLNA: Rakamaz személynevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1972., 37.
- KÖMŰVES MAGDOLNA: Újfehértó állatnevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1980., 94.
- KŐSZEGI ILDIKÓ: Tiszadob keresztnevei a XX. században /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1978., 56.
- KRAJNYÁK JÓZSEFNÉ: Nyírtelek ragadványnevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1974., 30.
- KURUCZ ISTVÁNNÉ: Ibrány ragadványnevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1974., 38.
- LAKATOS GYÖRGY: Mezőladány földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, kisvárdai járás/, 1964., 35.
- LAKATOS VALÉRIA: Tiszakanyár földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, kisvárdai járás/, 1976., 66.
- LENGYEL GABRIELLA: A nők megnevezése a XVI--XVIII. században. 1975., 177.
- LENGYEL JÓZSEFNÉ: Tiszacsege ragadványnevei /Hajdú-Bihar megye, debreceni járás/, 1979., 77.

- LIPUSZNÉ MUCSONYI SZIDÓNIA: Gadna földrajzi nevei /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, encsi járás/, 1976., 63.
- LŐRINCZ ERZSÉBET: Községem /Abaujvár/ földrajzi nevei /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, encsi járás/, 1965., 27.
- MAGOS JUDIT: Tyukod ragadványnevei /Szabolcs-Szatmár megye, mátészalkai járás/, 1974., 34.
- MAJOROS ERZSÉBET: A mai utónévrendszer. 1981. 75.
- MIKITOVICSNÉ BOROS MAGDOLNA: Gyöngyöspüspöki lakóinak ragadványnevei /Heves megye, 1923-ban Gyöngyöshöz csatolták/, 1971., 27.
- NAGY KATALIN: Nyírpazony földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1982., 61.
- NAGY LÁSZLÓ: Beszterec község és földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1964., 12.
- NICZKI MÁRIA: A Magyar Népköztársaság 1973. évi Helységnevtárának szóvégmutató szótára. 1979., 93.
- NITSCH MÁRTA: A hivatalos állatnévadás. 1979., 67.
- OLÁH MARGIT: Balmazújváros és környékének földrajzi nevei /Hajdú-Bihar megye, debreceni járás/, 1964., 79.
- OLÁH MÁRTA: Nyírtass község földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, kisvárdai járás/, 1966., 51.
- OLEXA ANNA: A földrajzi nevek helyesírásának néhány kérdése. 1977., 35.
- OROSZ ÉVA: Napkor keresztnevei a XX. század első felében /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1977., 53.
- OROSZ JULIANNA: Tiszavasvári ragadványnevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1965., 30.
- PALÁGYI BÉLÁNÉ: Szajol földrajzi nevei /Szolnok megye, szolnoki járás/, 1965., 32.
- PENKSZA ÁGNES: Nyírtura földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1982., 56.
- PÉNZES MÁRIA: Kállósemjén község földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, nagykállói járás/, 1969., 32.
- PÉTER CSABÁNÉ: Nyírmada ragadványnevei /Szabolcs-Szatmár megye, vásárosnaményi járás/, 1977., 33.
- PINTYE SÁNDORNÉ: Nyíracsaád ragadványnevei /Hajdú-Bihar megye, debreceni járás/, 1971., 30.

- POGÁNY GYULÁNÉ: Fülöp és Nyírábrány község ragadványnév-rendszere /Hajdú-Bihar megye, debreceni járás/, 1978., 69.
- PÓCSI BERTALANNÉ: Kántorjánosi földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, mátészalkai járás/, 1968., 39.
- RICSEY IMRE: Barabás község földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, vásárosnaményi járás/, 1971., 35.
- SIKET VILMOSNÉ: Monok földrajzi nevei /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, szerencsi járás/, 1973., 67.
- SNEKSZER MIHÁLYNÉ: Levelek földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1966., 33.
- STEINEKKER ERZSÉBET: Személynevek és földrajzi nevek népmeséinkben. 1976., 48.
- SZABÓ ERZSÉBET: Ibrány község földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1973., 23.
- SZABÓ MARGIT: Ibrány község ragadványnevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1967., 27.
- SZABÓNÉ KEREZSI ILDIKÓ: Nagykálló keresztnévei a XX. században /Szabolcs-Szatmár megye, nagykállói járás/, 1979., 43.
- SZALAI MÁRIA: Pátroha személynevei /Szabolcs-Szatmár megye, kisvárdai járás/, 1979., 32.
- SZEKÉR ERZSÉBET: Kocsord földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, mátészalkai járás/, 1975., 54.
- SZIGETI MÁRIA: A d képző a dél-magyarországi helységnevekben. 1976., 37.
- SZTANISZLAVSZKI ANTALNÉ: Ricse község lakosainak ragadványnevei /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, sátoraljaújhelyi járás/, 1968., 27.
- TAMUS ELVIRA: Debreceni keresztnévek a XIX. században /1890--95/. 1973., 38.
- TELEPÓ MÁRIA: Mátészalka földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye/, 1967., 37.
- TÉGLÁSI LÁSZLÓNÉ: Mándok község földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, kisvárdai járás/, 1968., 44.
- TÍMÁRI ISTVÁN: Tiszavasvári földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, nyíregyházi járás/, 1966., 46.

- TÓTH ANNA: Tarcfal földrajzi nevei /Borsod-Abaúj-Zemplén megye, szerencsi járás/, 1978., 53.
- TÓTH ILONA: Hajdúdorog földrajzi nevei /Hajdú-Bihar megye, debreceni járás/, 1972., 61.
- TÓTH LAJOS: Vásárosnamény földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye/, 1976., 124.
- TÓTH LÁSZLÓNÉ: Gelénes község földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, vásárosnaményi járás/, 1968., 32.
- TUSKA EDIT: Középkori vásáros helyeink a névtan tükrében. 1981., 27.
- URBÁN TERÉZ: Nyíregyháza utcanevei. 1976., 170.
- URBÁNSZKI MÁRIA: Hosszúpályi személynevei /Hajdú-Bihar megye, derecskei járás/, 1972., 75.
- VARGA ERZSÉBET: Kutyanévek Tápiószőlősen 1974-ben /Pest megye, nagykátai járás/, 1976., 33.
- VERESEGYHÁZI BÉLÁNÉ: Derecske földrajzi nevei /Hajdú-Bihar megye, derecskei járás/, 1971., 34.
- VINCZE GÁBORNÉ: Dombrád község földrajzi nevei /Szabolcs-Szatmár megye, kisvárdai járás/, 1965., 53.
- ZOHÁNY MARGIT: Hajdúböszörmény keresztnevei /Hajdú-Bihar megye/, 1973., 56.

MIZSER LAJOS